

Asia: VN/9898/2021

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi jätelain ja merenkulun ympäristönsuojelulain muuttamisesta

Pääasiallinen sisältö

Voitte kirjoittaa kommenttinne alla olevaan tekstikenttään

Tiivistelmä

- Tuottajavastuun toteuttamisesta seuraavien velvoitteiden tulee olla oikeassa suhteessa mm. kalastusvälinejäteongelman vähäisyyteen, toimialan kokoon sekä direktiivin tavoitteisiin
- Maa- ja metsätalousministeriön näkemyksen mukaan direktiivin kansallinen toimeenpano tulisi rajata direktiivin alkuperäiseen tarkoitukseen eli merellä käytettäviin kaupallisen kalastuksen pyydyksiin (verkot, rysät, trootit jne.) ja eräisiin vesiviljelyvälineisiin/-laitteisiin
- Seisovista pyydyksistä vastaavalla tuottajayhteisöllä tulee olla täydellinen vapaus järjestää kalastusvälinejätteen keräys omalla kustannustehokkaalla ja kalastusvälinejätettä kerryttävällä tavallaan ilman säädettyä pakollista kiinteää jätteenkeräysverkostoa
- Kaupallisten kalastajien BtoB toiminta pyydysten valmistamisessa/korjauksessa tulee esittää vesiviljelytuotteita vastaavalla tavalla
- Historiallisen satamissa olevan kalastusvälinejätteen keräämiselle on esitettävä konkreettisia keinoja ('keppiä tai porkkanaa') keruun edistämiseksi ennen tuottajayhteisön velvoitteiden voimaantuloa
- Vaikutusten arviointia tulee täydentää etenkin taloudellisten vaikutusten ja kustannustehokkuuden arvioinnin näkökulmasta
- Maa- ja puutarhatalouden pakkausten tuottajavastuu on toteutettava hallitusohjelman mukaisesti

Luku 1 (Asian tausta ja valmistelu)

Voitte kirjoittaa kommenttinne alla olevaan tekstikenttään

Luku 2 (SUP-direktiivin tavoitteet ja pääasiallinen sisältö)

Voitte kirjoittaa kommenttinne alla olevaan tekstikenttään

Luku 3 (Nykytila ja sen arviointi)

Voitte kirjoittaa kommenttinne alla olevaan tekstikenttään

Hallituksen esityksen (HE) esityksessä tuodaan esille mm. seurantoihin perustuvia arvioita roskaantumisen lähteistä ja esimerkiksi sivulla 20 todetaan seuraavaa: 'Suomen merialueen roskaantumisen lähteet-raportissa n:ro 11 onkin arvioitu, että kalastusperäistä jätettä (mikä on lähempänä SUP -direktiivin määritelmää) on rantaroskista 6,3 % (kappalemääristä). Tilavuutena kalastusvälinejätettä on huomattavasti enemmän.' Saman raportin sivulla 12 tuodaan kuitenkin esille Suomen 10 yleisintä rantaroskatyyppiä joiden joukossa ei ole kalastusvälineitä, mutta raportin mukaan kalastus on yksi roskaantumisen lähteistä. Sen osuus kuitenkin vaihtelee rannoittain. Lisäksi maa- ja metsätalousministeriö sai Suomen ympäristökeskuksen tutkijalta 20.4.2020 sähköpostin jonka mukaan rantaroskasta ja kalastusvälineistä tehtyjen seurantojen/laskentojen perusteella todetaan seuraava: Vieheet sisältyvät kategoriaan Kalastustarvikkeet (vieheet, ansat & rapumerrat), jonka osuus kaikista rantaroskista on keskimäärin vain 0,06 % kaikilla rantatyypeillä (vaihtelu 0,05 %:sta urbaaneilla rannoilla 0,09 %:en luonnontilaisilla rannoilla).

Roskaantumiseen lähteisiin viitataan myös HE:n sivulla 21 todetaan tutkija Pinja Näkin suullisen tiedonannon pohjalta seuraavaa merialueella pesivien lintujen pesistä löydetystä muovista: 'Alustavien tulosten mukaan suurin osa lintujen pesistä löytyvästä muoviroskasta on peräisin kalastusvälineistä'.

Maa- ja metsätalousministeriö esittää huolensa HE:ssä esitettyjen merkittävien oikeusvaikutusten perusteluista jotka näyttäisivät pohjautuvan osittain suulliseenkin informaatioon. Tällaisen informaatiota ei ole mahdollista tarkistaa, millä perusteella johtopäätökset roskan lähteestä on tehty, kerätyn datan tilastollista luotettavuutta ei ole mahdollista tarkistaa jne. On lisäksi huomattava, että tyyppillisesti köydet lasketaan merkittävältä osin, ellei täysin kalastusperäiseksi jätteeksi, mutta tämä laskentatavan perusteluja ei ole käytettävissä tai ylipäätään, miten on päädytty kyseiseen johtopäätökseen. Käytännössä mereen joutuneiden köysien lähteet ovat hyvin moninaiset ja köyden materiaalin pohjalta luotettavia johtopäätöksiä köyden käytöstä on vaikea tehdä.

HE:n sivulla 22 kuvataan kalastusvälineiden aiheuttamaa roskaantumista. Maa- ja metsätalousministeriö kiinnittää huomiota kalastusvälineiden hintoihin. Lähtökohtaisesti kaikesta inhimillisestä toiminnasta aiheutuu poikkeuksellisesti roskaantumista vahinkojen, onnettomuuksien

tms. seurauksena eikä kalastus ole poikkeus. Käytännössä kalastajalla on monenlaisia kannusteita pitää välineistään huolta. Kalastusvälineet ja pyydykset ovat arvokkaita ja hintavia, niillä pyritään saamaan kalaa, välineillä voi sellaisia pyytäviä ominaisuuksia, mikä tekee niistä erityisen arvokkaita jne. Lisäksi Suomessa ei ole sellaista kulttuuria, että pyydyksiä tai välineitä tietoisesti tai tarkoituksella jätettäisiin vesistöihin tai muutoinkaan heitettäisiin luontoon. Hankkeessa 'Käpyysi-Kadonneet pyydykset Suomen merialueella', saadut arviot haamuverkoista tai pyydysten heittämisestä mereen vahvistavat sen, että Suomen vesillä hävinneet pyydykset eivät muodosta erityisen merkittävää ongelmaa.

Edellä sanotun lisäksi, kappaleessa 3.1.4. todetaan haamuverkkojen ja muiden kadonneiden pyydyksien ympäristövaikutuksista. Lisäksi puhutaan hylätyistä pyydyksistä, vaikka pyydysten hylkäämiskulttuuria ei Suomessa ole. Käytännössä pyydyksiä voidaan hylätä poikkeustapauksissa erilaisissa pakottavissa olosuhteissa eli esimerkiksi jäiden liikkumisen tai myrskyjen seurauksena, kun pyydyksiä ei ole turvallista lähteä hakemaan. Kaupallisilla kalastajilla on kuitenkin velvollisuus ilmoittaa kadonneista pyydyksistä ja pyrkiä saamaan kadonnut pyydys takaisin (Neuvoston asetus 1224/2009, artikla 48). Kalastuslaissa on säädetty pyydysten asettamista ja merkintää koskevista vaatimuksista jotka sisältävät mm. nimi ja yhteystiedot. Nämä seikat edistävät toimijoiden vastuullista käytöstä vesillä. Edellä kuvattujen velvoitteiden laiminlyönti on rangaistavaa, mikä edistää velvoitteiden noudattamista.

On huomattava myös, että meristrategiapuitedirektiivin (Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi (2008/56/EY) tavoite meren hyvästä tilasta, sen indikaattori meren pohjan koskemattomuudesta ja Suomen merenhoitosuunnitelman toimenpideohjelman (2022-2027) mukainen kuvaajasta 6, merenpohjan koskemattomuus. Kadonneiden pyydysten naaraus saattaa aiheuttaa meren pohjan ekosysteemeille huomattavaa vahinkoa.

HE:ssä todetaan hylje- ja kalakuolemista yleisellä tasolla ilman arviota niiden merkityksestä esimerkiksi ko. eläinkantojen tilalle Itämerellä. Määrällisiä arvioita hylje- ja kalakuolemista ei kuitenkaan esitetä mikä avaa tulkintamahdollisuuksia. On lisäksi huomattava, että merihyljekannat ovat kasvaneet käytännössä jatkuvasti viime vuosikymmenet, joten ainakaan hyljekantojen tilaan hylätyillä tai hävinneillä pyydyksillä ei ole ollut vaikutusta.

Maa- ja metsätalousministeriö esittää huolensa siitä, että edellä kuvattuja seikkoja käytetään eräänlaisena perusteluna HE:ssä esitetyille toimille ja erityisesti suunniteltujen toimien mittakaavalla. Direktiivin kansallisella toimeenpanolla ei vaikuteta mm. tässä lausunnossa kuvatuista seikoista johtuen meressä jo oleviin kadonneisiin pyydyksiin tai jatkossa katoaviin pyydyksiin tai välineisiin.

HE:n sivulla 29 todetaan merenkulun ympäristönsuojelulain sääntelyn kattavan sekä meri- että sisävesialueen ja tämän tukevan osaltaan HE:ssä esitettyä johtopäätöstä soveltamisen laajentamista koskemaan myös sisävesillä käytettyjä kalastusvälineitä. Maa- ja metsätalousministeriön

näkemyksen mukaan edellä esitetty johtopäätös ei ole kestävä SUP-direktiivin soveltamisalan laajentamisen perustaksi. Ensiksi se näyttäisi erkaantuvan itse SUP-direktiivin tavoitteesta mikä on roskaantumisen estäminen ja vähentäminen. Toiseksi merenkulun ympäristösuojelulakia on päätetty soveltaa sisävesiin jo paljon aikaisemmin kuin vuoden 2021 aikana tehdyssä lainmuutoksessa ja tälle EU:n direktiivin soveltamisen laajentamiselle sisävesiin on ollut omat, laajentamista puoltavat perustelunsa. Näin ollen sisävesisatamissa on jo kauan sitten tunnistettu todellinen tarve järjestää aluksia ja veneitä koskeva jätehuolto, joka ei liittyvä olemattoman vähän kalastusvälinejätteeseen.

Pyydysjätteen keräysjärjestelmästä todetaan HE:n sivulla 30 seuraavaa: 'Tämän hallituksen esityksen valmistelun aikana järjestetyissä sidosryhmätilaisuuksissa eri tahot ovat kuitenkin useamman kerran maininneet kalastusvälinejätteen suuren määrän kalastussatamissa.' Maa- ja metsätalousministeriön näkemyksen mukaan sidosryhmät ovat näin esittäneet ja samansuuntaista informaatiota on saatavissa muistakin lähteistä. Kuitenkin sekä sidosryhmät että muut lähteet ovat todenneet HE:ssä mainitun satamajätteen olevan nimenomaan ns. historiallista kalastusvälinejätettä, mikä muuttaa asian luonteen täysin eikä mainittua seikkaa voi käyttää esitetyn satamakeräysverkoston vaatimuksen perusteluna. Historiallinen kalastusvälinejäte on monimuotoista, jätteen omistajista ei ole aina tietoa, osa välineistä on edelleen käyttökelpoista, jätteen syntyhistoria on monimuotoista jne. Historiallinen kalastusvälinejäte ei ilman aktiivisia toimia siirtyisi satamien järjestämiin kalastusvälinejäteastioihin, sillä muuntoinhan historiallinen kalastusvälinejäte olisi jo siirtynyt olemassa oleviin jäteastioihin. Näin ollen ei ole perusteltua olettaa, että vuoteen 2029 mennessä historiallinen kalastusvälinejäteongelma satamissa on hoidettu. Tämä tarkoittaisi sitä, että käytännössä pyydystuottajayhteisö vastaisi myös historiallisen kalastusvälinejätteen kuljetuksesta, käsittelystä jne. vuodesta 2029 eteenpäin mittavine kustannuksineen.

Maa- ja metsätalousministeriö jakaa HE:ssä esitetyn huolen meren roskaantumisen haitallisista vaikutuksista kalastukseen ja vesiviljelyyn. Näihin kalastusta ja vesiviljely haittaaviin roskaantumisen lähteisiin tulisi puuttua tarkoituksenmukaisilla ja kustannustehokkailla toimilla yhdessä ja yhteistyössä relevantin toimialan kanssa.

Luku 4 (Ehdotukset ja niiden vaikutukset)

Voitte kirjoittaa kommenttinne alla olevaan tekstikenttään

HE:ssä esitetään tuottajavastuun laajentamista direktiivistä poikkeavalla tavalla kansallisella päätöksellä koskemaan myös sisävesiä. Laajentaminen tarkoittaisi tuottajavastuun koskevan kaikkia kalastusvälineitä riippumatta siitä käytetäänkö niitä merellä tai sisävedellä. Direktiivin valmisteluvaiheessa kalastusvälineen määritelmään lisättiin rajaus 'merellisten elollisten luonnonvarojen pyyntiin' sillä tarkoituksella, että direktiivi soveltamisalueeksi on tarkoitettu vain merellä käytetyt muoviset kalastusvälineet. Samoja pyydyksiä voidaan käyttää merialueella ja sisävesillä, mutta toisin kuin HE:ssä todetaan, pyydyksien käytön rajoituksia voidaan tehdä ja merialueilla sekä sisävesillä tarkoitettuja pyydyksiä voidaan eritellä käytössä ja käytölle edellytyksiä asettamalla. Edellä sanottua voidaan tarkastella myös direktiivin kalastusvälineitä koskevan

alkuperäisen tarkoituksen näkökulmasta sekä niistä syistä, jotka ovat merkittäväällä tavalla vaikuttaneet tiettyjen kalastusvälineiden kuulumiseen direktiivin soveltamisalaan.

Ylipäätään, kalastusvälineet eivät ole kertakäyttötuotteita. Päinvastoin, kalastusvälineiden elinkaari on lähes aina tavoitteellisesti mahdollisimman pitkä. Kalastusvälineitä korjataan, huolletaan ja välineistä riippuen, niitä ei heitetä pois välineiden rikkoutuessaankaan tai muutoin niiden käytön loppuessa/vähetyssä. Edellä todettuun on poikkeuksia erityisesti Atlantin ja Pohjanmeren kaupallisessa kalastuksessa ja käytettävissä pyydyksissä.

Kalastusmenetelmät ja –välineet Atlantilla ja Pohjanmerellä ovat osittain sellaisia, ettei niitä käytetä Itämerellä tai sen pohjoisosissa. Esimerkiksi Atlantilla ja Pohjanmerellä käytetään kampelakalojen tai turskansukuisten kalojen troolauksessa erittäin laajasti pohjatroolausta. Pohjatroolia vedetään meren pohjassa ja troolin yhtä kalleinta ja saaliin kannalta keskeisintä osaa trooliperää suojataan trooliperää ympäröivällä suojaussilla. Tämä suojaussi on tarkoitettukin menemään rikki pyynnissä ja rannoilta tyypillisesti löytyy suojaussin osia.

On myös selkeitä indikaatioita siitä, että kalastuskulttuurissa on merialueiden välisiä eroja. Itämeren ulkopuolella myös kalastuksen mittakaavasta, saaliin purkusataman ja kalastusalueen pitkistä välimatkoista johtuen jne. pyydyksiä ei ilmeisesti aina tuoda satamaan vaan erityisesti verkkoja saatetaan jättää/heittää mereen niiden käytön tullessa tarpeettomaksi, pyydysten rikkoutuessa ja sallittujen saalismäärien täyttymisen jälkeen. Lisäksi Euroopassa on krooninen pula kalasta jolloin taloudellisesta näkökulmasta katsottuna aluksen maksimaalinen täyttäminen kalalla ja verkkojen hylkääminen on kannattavaa.

Hollannissa ja Belgiassa sekä laajemminkin keskeisessä-Euroopassa on tyypillistä, että kalastussatamia on erittäin vähän verrattuna Suomeen. Maakohtaisesti voidaan puhua lukumääräisesti vain muutamista keskeisistä kalastussatamista mm. kalastuksen valvonnan edistämiseksi. Kalastusvälinejäte keskittyy muutamisiin satamiin. Tämä mahdollistaa kustannustehokkaan kalastusvälinejätteen keruun ja jätehuollon. Etäisyydet pyydysvälinejätteen kuljettamiselle pyydysten purkamiseksi ja kierrättämiselle, joka on teknisesti haastavaa, ovat maantieteellisesti katsottuna lyhyitä, mikä vähentää kaikkia kustannuksia.

Toisin kuin Suomessa, jossa kalastusta leimaa pienimuotoisuus ja rannikkokalastus suuremman troolikalastuksen lisäksi, kalastus on Itämeren ulkopuolella suurimuotoisempaa ja ympärivuotisempaa. Jääolosuhteita ei käytännössä ole ja kalastus voi jatkuu ympärivuotisesti. Ympärivuotinen kalastus tuottaa tasaisempaa kalastusvälinjätevirtaa kuin Suomessa jossa troolikalastusta lukuun ottamatta kalastusta leimaa vahva kausiluonteisuus. Toisaalta Suomen erityispiirre on talvinen kaupallinen rannikkokalastus. Jäistä johtuen veneitä ei käytetä vaan tyypillisesti moottorikelkkoja. Satamissa järjestettävällä kalastusvälinejätehuollolla ei ole juurikaan merkitystä koska satama ei ole kalastajan lähtö- ja/tai tulopaikka.

Suomen merialueella tapahtuvassa kaupallisessa kalastuksessa on tapahtunut merkittäviä muutoksia viimeisinä vuosikymmeninä. Verkkokalastus (pyyntipäivät kertaa pyydysten lukumäärä) on vähentynyt erittäin paljon ja siirtynyt erityisesti merihyljekantojen runsastumisen seurauksena lähemmäksi mannerta ja myös sisäsaaristoon. Rannikolla ja sisäsaaristossa olosuhteet pyynnille ovat vakaammat ja riski pyydysten häviämislle on entisestään vähäisempi. Myös vapaa-ajanverkkokalastus on vähentynyt. Kaikkiaan verkkokalastuksesta peräisin olevaa pyydysjätettä syntyy entistä vähemmän.

Eryteisesti Hollannissa oli jo pitkään ennen direktiiviä ollut käynnissä projekti, jossa satamiin tuodulle kalastusvälinejätteelle pyrittiin kehittämään keräystä ja kerätyn materiaalin kierrätystä.

Euroopan komissio järjesti työpajan koskien EU:n lainsäädännön toimeenpanoa liittyen kalastusvälinejätteeseen keväällä vuonna 2020. Tilaisuudessa kuultiin mm. komission edustajia ja kalastusvälineiden kierrätykseen erikoistuneen yrityksen ja muiden relevanttien toimijoiden edustajia. Tilaisuudessa pohjalta on yksiselitteistä, että direktiivin soveltamisalueeksi ei ole tarkoitettu sisävesiä. Lisäksi työpajan fokus oli nimenomaan kaupallisen kalastuksen pyydyksissä, joita käytettäessä syntyy kalastusvälinejätettä, jota tuodaan maihin. Vapaa-ajankalastuksessa käytetyt eräät välineet kuten heittokalastukseen, pilkkimiseen tai perhokalastukseen tarkoitettuja välineitä ei tuotu laisinkaan esille siitä näkökulmasta, että olisivat tarkoitettu direktiivin soveltamisalueeseen.

HE:n sivulla 46 todetaan seuraavaa: 'Suomessa on runsaasti sisävesistöjä, joissa kalastetaan paljon ja joissa muovien sisältävien kalastusvälineiden on havaittu aiheuttavan ympäristöhaittoja. Ympäristöhaittojen ehkäisy on kansallisesta näkökulmasta yhtä tärkeää sisävesillä kuin merialueillaakin.'

Maa- ja metsätalousministeriö jakaa HE:ssä esitetyn tosiasian, että Suomessa on paljon sisävesistöjä, joissa kalastetaan paljon. Maa- ja metsätalousministeriön tehtävänä on edistää kestävästä kalastuksesta joka pitää sisällään pyrkimyksen minimoida kalastuksesta aiheutuvat haitalliset ympäristövaikutukset. Maa- ja metsätalousministeriö ei kuitenkaan jaa näkemystä, että olisi tieteellistä näyttöä kalastuksen vähäistä enempää roskaavasta vaikutuksesta sisävesissä. Koska vähäinen roskaava vaikutus on seurausta mm. vahingoista tai olosuhteista, ei direktiivin soveltamisen laajentamisella sisävesiin olisi tähän estävää tai vähentävää vaikutusta.

Maa- ja metsätalousministeriö katsoo, että direktiivin kansallisen toimeenpanon tulee koskea vain tiettyjä merialueella käytettäviä pyydyksiä kaupallisessa kalastuksessa direktiivin alkuperäistä tarkoitusta vastaavasti. Lisäksi mm. edellä kuvattujen Itämeren ja Itämeren ulkopuolisten kaupallisten kalastuksen eroavaisuuksien (ml. satamat) ja muiden olosuhteiden vuoksi tuottajavastuun käytännön järjestämiseen kustannustehokkaasti toimialan koko huomioon ottaen tulee Suomessa kiinnittää erityisen paljon huomiota, jotta kansallinen direktiivin toimeenpano tapahtuu Suomen olosuhteisiin sopivalla tarkoituksenmukaisella tavalla.

Koska direktiivin täytäntöönpano Suomen olosuhteissa edellä kuvatuista syistä on jo lähtökohtaisesti haasteellista, vapaa-ajankalastusvälineiden ja sisävesien ottaminen mukaan kansallisella päätöksellä tarkoittaa käytännössä täytäntöönpanon haasteiden kasvamista eksponentiaalisesti ja ongelmien luomista keinotekoisesti.

HE:ssä soveltamisalueen laajentamista koskemaan myös sisävesiä on perusteltu sillä, että samoja pyydyksiä käytetään merellä ja sisävesillä. Maa- ja metsätalousministeriön näkemyksen mukaan tämä perustelu on riittämätöntä ottaen huomioon mm. tässä lausunnossa esille tuodut seikat. Maa- ja metsätalousministeriön näkemyksen mukaan soveltamisalueen laajentaminen kansallisella päätöksellä ei ole myöskään välttämätöntä, jos tuottajavastuu ulotetaan koskemaan direktiivin tarkoittamia merialueen kaupallisia pyydyksiä. Merialueella kaupallista kalastusta harjoittamaan oikeutetut kalastajat ja heidän aluksensa sekä veneensä ovat kaikki lakisääteisesti rekisteröityjä. Kalastajien on merkittävä pyydyksensä asianmukaisesti sisältäen mm. tunnistetiedot.

Maa- ja metsätalousministeriön näkemyksen mukaan erikseen voidaan säätää tarvittavin lainsäädännön muutoksin siitä, että esimerkiksi kaupalliset kalastajat eivät voisi käyttää muita pyydyksiä kuin sellaisia jotka on hankittu tuottajayhteisöön kuuluvalta tuottajalta tai pyydykset varustetaan pyynnissä tästä kertovalla erillisellä merkillä. Tuottajayhteisö voisi ottaa käyttöönsä myös edellä mainittua tukevan panttijärjestelmän joka tukisi myös kalastusvälinejätteen takaisinsaantia ja kansallisesti asetetun kalastusvälinejätekeräysasteen saavuttamista.

Tarkoituksenmukaiset ratkaisut ovat löydettävissä toimijoiden ja viranomaisten välisen yhteistyön kautta. Maa- ja metsätalousministeriö ei voi siten yhtyä HE:ssä sivulla 46 esitettyyn näkemykseen siitä, että 'Merellä ja sisävesillä käytetään kalastuksessa samanlaisia kalastusvälineitä, eikä ko. välineiden tuottaja niitä markkinoille saattaessaan voi tietää, meneekö tuote käyttöön sisävesille vai merelle. Näin ollen tuottajavastuun piiriin kuuluvien kalastusvälineen määrittely vesialueen mukaan on käytännössä mahdotonta'.

HE:n sivulla 46 todetaan seuraavaa: 'Lisäksi Suomessa on runsaasti sisävesistöjä, joissa kalastetaan paljon ja joissa muovia sisältävien kalastusvälineiden on havaittu aiheuttavan ympäristöhaittoja. Ympäristöhaittojen ehkäisy on kansallisesta näkökulmasta yhtä tärkeää sisävesillä kuin merialueillakin.' Maa- ja metsätalousministeriön näkemyksen mukaan HE:ssä ei tuoda esiin sellaista luotettavaa tutkittua tietoa, joka tukisi edellä todettua viittausta. Maa- ja metsätalousministeriön käsityksen mukaan käytännössä kaikesta inhimillisestä toiminnasta aiheutuu tahattomasti ja satunnaisesti roskaantumista, mutta tätä ei voida käyttää perusteluna sellaisille tuottajiin kohdistuville velvoitteille kuin HE kalastusvälineiden kohdalla edellyttäisi.

On myöskin epäselvää, millaisista todetuista tai todennetuista ympäristöhaitoista on kyse ja mihin nämä haitat kohdistuvat. Jo aikaisemmin todetuin tavoin, on huomattava, että ei ole näyttö siitä, että Suomessa olisi käytössä sellaisia kalastusmenetelmiä tai tapoja jotka johtaisivat tahalliseen

pyydysten/välineiden heittämiseen mereen. Kalastusvälineitä ja pyydyksiä satunnaisesti katoaa kalastuksessa, pyydykset vajoavat pohjaan ja sedimentoituvat pohjaan pyydysten leväntymisen, painon tms. seurauksena eikä direktiivin toimeenpano vaikuta millään tavoin jo kadonneiden pyydysten saantiin takaisin merestä.

HE:n sivulla 46 todetaan mm. kalastussatamien keräysverkoston kohdentamisesta ammattikalastajien käyttöön, 5000 kilon saalismäärärajasta, kalastussatamien melko tasaisesta jakautumisesta, kalastusvälinejätteen kertymisestä erilliskeräykseen, ja kalastusvälineiden tuottajien velvollisuudeksi säädettäisiin kuljettaa kalastussatamissa erilliskerätty kalastusvälinejäte jätehuoltoon joka tulisi voimaan vuoden 2029 alusta. Siirtymäajalla pyritäisiin siihen, ettei kalastussatamiin kertynyt vanha kalastusvälinejäte hoidetaan jätehuoltoon ennen tuottajavastuun alkamista.

Maa- ja metsätalousministeriön näkemyksen mukaan edellä mainittuun kohtaan sisältyy merkittäviä ja huomattavia ongelmia. Maa- ja metsätalousministeriö pitää todennäköisenä, että ehdotetulla satamakeräysjärjestelmällä ja 100 muulla kiinteällä keräyspisteellä saataisiin vähemmän kerättyä pyydyskalastusvälinejätettä kuin sellaisella pyydyskalastusvälineitä koskevalla jätteenkeruujärjestelmällä jonka yksityiskohdat olisivat tuottajayhteisön yhdessä relevanttien toimijoiden kanssa ehdottamia ja sopimia.

HE:ssä ei ole arvioitua sellaisten kalastussatamien lukumäärää joihin purettu vuosittainen kalamäärä ylittää 5000 kiloa. Suomessa oli vuonna 2021 merialueella noin 190 satamaa, joihin purettiin yli 5000 kg saalista. Kalastussatamia joissa 5000 kg raja ylittyy, saattaa käyttää muutama kalastaja, jolloin syntyvän jätteen määrä on marginaalinen, mutta kustannukset jätteen saantoon verrattuna ovat korkeat ja väärinkäytökset mahdollistavaa. Voimassa oleva lainsäädäntö ei edellytä saaliiden purkumäärien seuranta satamakohtaisesti sisävesillä samalla tarkkuudella kuin merialueella ja on epäselvää mitä kalasatamalla tarkoitetaan sisävesillä HE:n yhteydessä. Sisävesillä sellaisia saaliin purkupaikkoja joihin puretaan vuosittain yli 5000 kg, on arviolta noin 15-20 kpl. Asiaa tulee arvioida ja selvittää tarkemmin.

Maa- ja metsätalousministeriöllä ei ole selkeää kuvaa mihin tietoon perustuen ympäristöministeriö on arvioinut kalastussatamien sijoittumisen melko tasaisesti Suomen rannikolle. Esimerkiksi Suomenlahdella ei ole kovin montaa isoa kalastussatamaa.

Osa isoimmista kalastussatamista ovat suljettuja alueita eikä niihin ole automaattisesti pääsyä kaikilla ammattikalastajilla kalastusvälinejätettä palauttamaan. Osa kalastussatamista on taas hyvinkin avoimia ja valvomattomia, pitkien etäisyyksien päässä tai kaukana asutuksesta tms. Myös tämä mahdollistaa satamassa olevien jäteastioiden käytön väärin tarkoituksiin.

Kalastussatamiin mahdollisesti kertyvää kalastusvälinejätettä voidaan arvioida myös kalastusmuodoittain. Tämä mahdollistaa sen arvioinnin, missä ja millaista kalastusvälinejätettä todennäköisesti syntyy sekä missä syntyvän jätteen keräämisen tehokkuutta voitaisiin maksimoida.

Kalastuksessa käytetyn elektroniikan kehittymisen myötä troolikalastuksessa pyydykset vahingoittuvat enää harvoin. Troolipyydykset kuluvat normaalissa käytössä mm. rasituksen seurauksena, mutta suomalaiset alukset eivät käytä pohjatrooleja. Maa- ja metsätalousministeriön käsityksen mukaan merkittävä osa troolipyydysten huollosta tai korjauksista tapahtuu pyydysten myyjän ja kalastusyrityksen välisen sopimuksen pohjalta. Pyydys lähetetään myyjälle, joka tekee tarvittavat huolto- tai korjaustoimet. Kalastajat tekevät mahdollisuuksien mukaan pienempiä troolien korjaus- ja huoltotöitä myös itse ja muuallakin kuin satamissa. Näin ollen on epätodennäköistä, että isoimmissa kalasatamissa on automaattisesti tarvetta troolipyydysjätteen keruulle.

Rysä ja verkkokalastus ovat luonteeltaan erilaista kuin troolikalastus. Kalastajat operoivat usein omista laitureistaan tai pienimuotoisista satamista. Kalastus on kausiluonteista, myös jäältä tapahtuvaa. Kalastajat myös rakentavat pyydyksiä itse ja rakentamisessa voi syntyä hukkamateriaalia. Rysät ovat kalliita pyydyksiä ja kalastajat korjaavat/korjauttavat rysiään. Havasmateriaali on kallista, materiaalihävikkiä ja sitä kautta syntyvän jätteen määrää minimoidaan. Verkkoja paikataan, vaikka havas ei muihin materiaaleihin verrattuna ole yhtä kallista ja paikkauksia tehdään muualla kuin satamassa. Maa- ja metsätalousministeriön näkemyksen mukaan on erittäin epätodennäköistä, että rysä- ja verkkokalastuksesta syntyvää kalastusvälinejätettä kertyisi pääsääntönä ja säännöllisesti merkittävässä määrin isoimpien kalasatamien jätteistöihin.

Maa- ja metsätalousministeriön näkemyksen HE:ssä ei ole otettu huomioon riittävästi pyydystuottajien toimialan kokoa, rakennetta, kalasatamia tai suomalaisen kalastuksen rakennetta ja mittasuhteita. Pyydysvälinejätteenkeräysjärjestelmää ei tulisi ahtaa jäykkään, lailla määriteltyyn tiettyyn malliin tai rakenteeseen. Maa- ja metsätalousministeriön näkemyksen mukaan pyydyskalastusvälinejätteestä vastaavalle tuottajayhteisölle tulee jättää maksimaalisen suuri vapaus järjestää pyydysjätteen keräys. Vain näin voidaan taata kustannustehokas järjestelmä joka myös tosiasiallisesti kerryttää kalastusvälinejätettä. Järjestelmä todennäköisesti sisältäisi pyydysvälinejätteen keruuta erilaisten keruupisteiden kombinaationa esimerkiksi kunnallisella tasolla, tukuissa, vähittäismyyntipisteissä jne. Järjestelmä tehokkaasti toimiessaan todennäköisesti oli jossain määrin aluekohtaisesti räätälöity ko. alueen ja kalastuksen tarpeisiin ottaen maantieteen huomioon. Pyydysvälinejätteen keruun toimivuutta joka tapauksessa arvioidaan.

On erityisesti huomattava, että isoimmissa satamissa toimiva jätteiden keruujärjestelmä ei käytännössä palvelisi verkoilla kalastavia vapaa-ajankalastajia lainkaan tai hyvin satunnaisesti. Tätä varten olisi HE:n mukaan tuottajayhteisön järjestettävä sekä ammattikalastajia että vapaa-ajankalastajia tasapuolisesti palveleva pyydysjätteenkeräys koko maassa. Ottaen huomioon Suomen pinta-alan, vesistöjen runsauden, verkkokalastuksen yleisyyden jne., tasapuolisesti kaikkia pyydyksiä käyttäviä toimijoita palveleva pyydysjätteenkeräysverkosto kasvaa hallitsemattoman suureksi myös kustannuksiltaan.

Vapakalastuksessa käytetyt välineet

HE:n mukaan tuottajavastuusta sovellettaisiin myös vapaa-ajankalastuksessa käytettäviin heittokalastusvälineisiin riippumatta siitä, käytetäänkö niitä merialueella tai sisävesillä. Maa- ja metsätalousministeriö viittaa edellä tuotuihin näkemyksiinsä siitä, ettei vapakalastusvälineitä edellä todetuista syistä tulisi ottaa soveltamisalueen piirin. Maa- ja metsätalousministeriö vahvasti kyseenalaistaa tässä lausunnossa esitetyillä perusteilla, että heittokalastusvälineillä olisi tutkimukseen perustuvia, todettuja ympäristöhaittoja. Maa- ja metsätalousministeriö haluaa myös tässä yhteydessä tuoda esille direktiivin artiklan 2 jossa määritellään direktiivin tavoitteet ehkäistä ja vähentää vaikutusta ympäristöön. Kumpikaan näistä edellytyksistä ei täyty tai sille ei ole tosiasiallista tutkimukseen perustuvaa todennettua tarvetta.

Tuottajavastuun soveltaminen vapakalastusvälineisiin leimaa vapakalastuksen roskaavaksi kalastusmuodoksi. Tämä ei leima ei perustu tosiasioihin tai tieteellisen tutkimukseen. HE:ssä esitetty leimaa vapakalastusta tavalla jota ei voida pitää oikeudenmukaisena tai edes kohtuullisena koska ei ole olemassa tieteellistä näyttöä, joka tukisi HE:ssä esitettyä väitettä sellaisesta vapakalastuksen aiheuttamasta roskaantumista, johon olisi perusteltua puuttua taloudellisesti ja hallinnollisesti raskailla toimenpiteillä. On lisäksi huomioitava, että muovia sisältäviä vapakalastusvälineitä on ollut noin 50-60 vuotta markkinoilla eikä tänä aikana ole syntynyt todennettua tarvetta vähentää vapakalastusvälineiden aiheuttamaa roskaantumista tai edes estää roskaavaa vaikutusta.

Maa- ja metsätalousministeriö haluaa kuitenkin tuoda esille näkemyksensä HE:ssä esitettyihin vapakalastusta koskeviin seikkoihin.

HE:ssä ei ole täsmällisesti määritelty mitkä vapakalastusvälineet kuuluisivat tuottajavastuun piiriin. HE:n sivulla 47 todetaan, että heittokalastusvälineitä koskevista tuottajien erilliskeräysvaatimuksista säädettäisiin asetuksella. Samalla sivulla todetaan, että tuottajien tulisi kohdistaa keräys kierrätettäviin, uudelleenkäytettäviin sekä ympäristöhaittoja aiheuttaviin kalastusvälineisiin. Maa- ja metsätalousministeriön näkemyksen mukaan esitetty muotoilu on liian yleinen oikeusvaikutusten arvioimiseksi. Mikäli esimerkiksi kustannuksien suuruudella ei ole merkitystä, käytännössä lähes kaikki heittokalastusvälineet voivat olla kierrätettäviä tai uudelleen käytettäviä.

Sivulla 91 keräysverkostovaatimusten yhteydessä tuodaan esille eräitä vapakalastusvälineitä joihin tuottajavastuuta tulisi sovellettavaksi. Ympäristöministeriö on tuonut keskusteluissa aikaisemmin esille, että sellaisetkin välineet, jotka ovat kalastajan kädessä kuten erilaiset kädessä pidettävät, kokonaan veteen koskemattomat välineet kuten kelat (pilkki tai muut kelat), vavat (pilkki-, perho- tai muut vavat) kuuluisivat tuottajavastuun piiriin. HE on näiden osalta epäselvä. Lisäksi sivulla 91 todetaan tuottajavastuun piiriin kuuluvan uistimet. Uistin käsitteenä on hyvin monimuotoinen. HE:stä ei ole selvää kuuluvatko tähän esimerkiksi lipat, lusikat, vaaput, painouistimet, syöttikoukut, devonit jne. Muotoilu on myöskin tulkinnanvarainen ja epäselvä direktiivin johdantolauseen 11 kanssa. HE:ssä ei mainita perhoja tai muutoinkaan tuoda perhokalastusta esille.

Sivulla 91 asetetaan vapakalastusvälineille kolme eräänlaista kriteeriä: kierrätettävät, uudelleenkäytettävät ja ympäristöhaittoja aiheuttavat välineet. Maa- ja metsätalousministeriön ei ole selvää esimerkiksi mihin edellä mainittu kriteeristö perustuu ja mitä kriteeristö tarkoittaa käytännössä tuottajavastuun näkökulmasta. Onko tarkoituksena, että vapakalastusvälinejätettä on kerättävä jaoteltuna kolmeen eri jakeeseen eri keräysastioihin ja kerättyjä jakeita jatkokäsiteltävä eri tavoin. Maa- ja metsätalousministeriön näkemyksen mukaan ko. kohtaa olisi selkeytettävä.

Maa- ja metsätalousministeriö haluaa korostaa, että käytännössä kaikki muut vapakalastusvälineet kuin kelluvat uistimet (laajasti käsitettynä) painuvat pohjaan eikä direktiivin toimeenpanolla ole pohjaan painuneihin välineisiin mitään vaikutusta. Tämän roskaantumisen todennäköisyyttä onkin tarkasteltava siinä valossa, että vapakalastajalla on huomattava motiivi olla hukkaamatta välineitään ja koska roskaava vapakalastusvälineiden poisheittokulttuuria ei ole, tuottajavastuun ulottaminen vapakalastusvälineisiin HE:ssä esitetyin tavoin on keinotekoista.

Maa- ja metsätalousministeriön näkemyksen mukaan vapakalastuksen vastuullisuutta tulisi edellyttää kehitettävän tuottajien vapaaehtoisin toimin yhteistyössä mm. järjestöjen ja vähittäiskaupan välillä. Tästä on olemassa jo toimivia esimerkkejä, jotka muodostavat hyvää pohjaa kehittää vastuullisuutta entistä laajemmin. Tuottajavastuun lisäksi tuottajilla ei ole resursseja vastata tuottajavastuusta ja vapaaehtoisista toimista. Vapaaehtoiset toimet resursoimalla voidaan saada aikaan täsmällisiä, joustavia, sosiaaliset seikat huomioivia toimia jotka ottavat huomioon eri ikä-, sosiaali- ja kulttuuriryhmät. Vapa-kalastusvälineiden kehittämiseen vastuullisemmaksi voitaisiin ohjata resursseja.

Direktiivin mahdollistamat poikkeukset: ammattikalastaja ja pienimuotoinen tuottaja

Maa- ja metsätalousministeriö toteaa, että direktiivien artiklan 3.11 määritelmien mukaan ammattikalastaja ei ole tuottaja. Tämän todetaan lisäksi direktiivin johdantolauseessa 25, jossa todetaan myös pienimuotoisen tuottajan poikkeus. HE:n sivulla 90 nämä kaksi edellä mainittua poikkeusta näyttäisivät olevan yhdistetty. Käytännössä tämä voisi tarkoittaa sitä, että muu pienimuotoinen tuottaja kuin ammattikalastaja olisi pienimuotoisen tuottajan määritelmän ulkopuolella. Ympäristöministeriön kansa käytyjen keskustelujen perusteella aa- ja metsätalousministeriölle on syntynyt käsitys, että Pirkanmaan ELY-keskus voisi määritellä ne pienimuotoisen tuotannon rajat esimerkiksi yrityksen liikevaihtoon tms. perustuen.

Maa- ja metsätalousministeriö tunnistaa HE:ssä esille tuodut tavoitteet ns. vapaamatkustajien välttämiseksi sekä muut relevantit seikat todeten sen, että asian ratkaisu olisi hyötynyt taustaselvittelystä ja eri vaihtoehtomallien vertailusta etukäteen. Ottaen huomioon kuitenkin direktiivin mahdollistaman ammattikalastajaa koskevan poikkeuksen ja pienimuotoisen tuottajan käsitteen, maa- ja metsätalousministeriö ei kuitenkaan halua esittää lopullista kantaansa näihin seikkoihin ennen kuin niitä on selkeytetty itsenäisinä elementteinä ja osana koko direktiivin toimeenpanoa ml. maantieteellinen soveltamisala.

Arvioidut kustannukset

Maa- ja metsätalousministeriön näkemyksen mukaan HE:ssä esitetty arvio tuottajavastuun toteuttamisen kustannuksista on huomattavasti aliarvioitu.

Ympäristöministeriön raportteja sarjassa julkaistussa raportissa 12/2010 on esitetty mm. tuottajavastuun hoitamisen kustannuksia (s.101). Esimerkiksi kaikkien pakkaustyyppien osalta tietojärjestelmien ja organisaation pyörittämiseen on varattu vuosittain 1,5, miljoonaa euroa. Renkaiisiin sovelletaan tuottajavastuuta ja rengaskierrätyksen kulut ovat vuosittain 7-8 miljoonaa euroa. Pirkanmaan ELY-keskuksen keräämien tietojen pohjalta hallinnolliset kulut ovat 10-15 % kaikista kustannuksista, joskin toimialasta riippuen vaihtelu on suurta. Edellä mainittu raportti on yli 10 vuotta vanha ja tuona aikana yleinen kustannustaso on jo noussut.

HE:n sivulla 52 annetaan ymmärtää harhaanjohtavasti kansainväliseen julkaisuun viitaten, että tuottajavastuusta aiheutuvat kustannukset ovat vain noin 0,16 prosenttia tuotosta. Suurimpienkin suomalaisten tuottajien kohdalla 0,16 % tuotoista tarkoittaisi joitakin tuhansia euroja ja pienempien tuottajien kohdalla satoja euroja. Maa- ja metsätalousministeriön arvion mukaan tuottajakohtaiset kustannukset olisivat huomattavasti edellä todettua suuremmat.

HE:n sivuilla 60-61 esitetty kustannusarvio tuottajavastuun toteuttamisesta näyttäisi perustuvan lähes yksinomaan jätteiden kuljetuskustannuksiin ja satamiin sijoitettavien jäteastioiden vuokrahintoihin. Polttoaineiden hinnan nousun myötä kuljetuskustannukset tulevat nousemaan esitetystä. Kustannusarviosta puuttuvat tuottajayhteisöille tyypillisesti aiheutuvat kustannukset kuten mm. hallinnolliset kustannukset kuten tuottajien raportointivelvoitteesta aiheutuvat kustannukset, valistustoiminnasta aiheutuvat kustannukset, pyydysten purkamisesta ja kierrättämisestä aiheutuvat kustannukset, toimitilavuokrat jne. Tuottajavastuun hoitaminen edellyttää tuottajilta mm. raportointia. Tämä edellyttää sellaisia it-järjestelmiä joissa voidaan luotettavasti mm. kerätä, käsitellä ja lähettää yrityssalaisuuden piiriin kuuluvaa informaatiota. Riittävän tietosuojan omaavien järjestelmien perustaminen, päivitys, ylläpito jne. on kallista. Tuottajayhteisö joutuu todennäköisesti käyttämään konsulttipalveluja oikeudellisiin palveluihin.

Tuottajavastuun hoitaminen edellyttää lisähenkilöstön palkkaamista. Esimerkkinä voidaan todeta, että tilastojen mukaan suomalaisen työn tuntihinta sivukuluineen on keskimäärin 32 euroa. Alasta riippuen vuosittainen työaika on noin 1700 tuntia Työehtosopimuksesta riippuen yhden henkilön palkkaaminen sivukuluineen aiheuttaa noin 55 000 euron vuotuiset kustannukset. Tuottajavastuun hoitaminen edellyttäisi useiden henkilöiden palkkaamista ja katsotusta aikajänteestä riippuen kymmenenkin henkilön palkkaamisen. Lisäksi Pirkanmaan ELY-keskukselta saadun tiedon mukaan tuottajavastuuyhteisöllä täytyy olla reservissä varoja pyörittämään tuottajavastuuyhteisön tehtäviä 6 kuukauden ajan häiriötilanteen varalle.

Suomalaiset tuottajat vievät kalastusvälineitä ulkomaille, eräät tuottajat hyvin moneen maahan EU:ssa ja EU:n ulkopuolella. Tuottajat joutuvat palkkaamaan edustajan näihin vientimaihin. Vaikka

tuottajat voivat yhteisponnisteluin yrittää vähentää kustannuksia samoja resursseja käyttämällä, aiheutuu edustajan palkkaamisesta väistämättä kustannuksia. HE:stä ei ole täysin selvää voiko nykyinen maahantuojat toimia myös edustajana ja siten vaikuttaisi olevan mahdollista, että tuottajalle aiheutuisi kustannuksia kahdesta edustuksesta.

HE:n sivulla 60 todetaan kalastusvälinejätteestä, ettei se pilaannu säilytyksessä. Maa- ja metsätalousministerin jakaa tämän näkemyksen. Käytännössä on kuitenkin perusteltua olettaa, että erityisesti verkkokalastusjätettä palautetaan jäteastioihin likaisina, leväisinä ja mahdollisesti pilaantunutta kalaa sisältävänä. Tällaista tulee tapahtumaan erityisesti kalastussatamissa, mikäli kalastusvälinejätettä varten satamissa on tähän tarkoitukseen varattu vartioimaton vapaasti käytettävissä oleva kalastusvälinejäteastia. Tämä johtaa tiheään, kustannuksia kasvattavaan, astian tyhjennystarpeeseen hajuhaittojen, jyr sijä) ja muiden ongelmien välttämiseksi. Kalasatamissa on usein erilaisia tiloja, laitoksia tai vastaavia joissa kalaa käsitellään elintarvikkeeksi tai elintarvikkeena ja niitä koskee mm. oma hygienialainsäädäntönsä.

HE:n sivulla 60 haetaan kalastusvälineille analogiaa rengasjätteen syntymisen kausiluonteisuudelle ja esitetyille toimenpiteille. Maa- ja metsätalousministeriön Suomen Rengaskierrätykseltä 21.4.2021 saaman viestin mukaan renkaiden keräys on vuosien 2016-2020 aikana kuukausitasolla syksyisin hiukan vilkkaampaa kuin keväisin, mutta muutoin kertyminen on melko tasaista läpi vuoden. Näin ollen ei ole aivan selkeää mitä oletetulla kausiluonteisuudella haetaan, sillä maa- ja metsätalousministeriön käsityksen mukaan autoissa käytetään renkaita ympärivuotisesti, kun taas samoja kalastusvälineitä voidaan käyttää läpi vuoden. Toisaalta, osa kalastusvälineistä on taas hyvin kausiluonteisia johtuen mm. pyydetävistä lajeista ja luonnonolosuhteista.

Tuottajille kustannuksia tulee aiheuttamaan myös direktiivin artiklan 10 mukainen velvoite tiedottaa ja valistaa kuluttajia muovia sisältävien kalastusvälineiden epäasiallisen käsittelyn haitallisista vaikutuksista erityisesti meriympäristöön.

Osa pyydysvälinejätteestä voidaan polttaa, kun muuta vaihtoehtoa käytölle ei lopulta ole. Verkot saattavat olla paikattuja hyvin useasta materiaalista ja eri materiaalista tehdyt palat on irrotettava toisistaan. Pyydysten ja kalastusvälineiden purkaminen on käsityötä, mikä lisää kustannuksia. Pyydysten ja välineiden purun jälkeen osat tulee kierrättää, käytännössä kuljettaa taas uudelleen, mutta Suomessa ei välttämättä ole sellaisia yrityksiä jotka voivat käyttää puretun materiaalin hyväkseen. Osa verkkomateriaalista on kuljetettava todennäköisesti Tanskaan mikä materiaalia halutaan käyttää uudelleen.

Ympäristöministeriöstä saadun näkemyksen mukaan jätelain 8 § 1 momentin mukainen etusijajärjestys ('jätehierarkia') edellyttää käytännössä pyydysten purkua, sillä pyydyksissä ja välineissä olevaa materiaalia tulee uudelleenkäyttää, kierrättää ja viimeisenä vaihtoehtona loppukäsitellä (polttaa tai muutoin hävittää). Direktiivin artiklan 8 mukaisesti kansallinen keräysaste tulee asettaa nimenomaan kierrätystä varten. Maa- ja metsätalousministeriön näkemyksen mukaan

HE:n on puutteellinen kierrätykseen tähtäävän kokonaisvaltaisen prosessin tunnistamisessa ja sen soveltamisen aikataulussa ja aiheutuvien kustannusten tason arvioinnissa. Kuitenkin tällä prosessilla on huomattava vaikutus mm. tuottajille aiheutuviin kustannuksiin.

HE:ssä ei ole mekanismeja jotka toisivat kaiken nettikaupan kontrollin piiriin. Esimerkiksi yksityisellä kuluttajalla on mahdollisuus tilata kalastusvälineitä netistä EU:n ulkopuolelta. On olemassa tunnistettu riski sille, että kansallisesti kustannuksiltaan liian kallis kalastusvälinejätteenkeräysjärjestelmä(t) johtaa tuottajien lukumäärän vähenemiseen ja kalastusvälineiden saatavuuden heikkenemiseen. Tämän seurauksena ulkomaisilta toimijoilta tehtävät nettitilaukset kasvavat ja samalla tilaukset kohdistuisivat halvempiin ja heikkolaatuisempiin välineisiin. Tämä lisäisi syntyvän jätteen määrää samalla kun tuottajien määrän vähenemisen myötä kalastusvälinejätteenkeräysjärjestelmälle olisi vähemmän maksajia.

HE:ssä esitetään kansallisesti asetuksella säädettäväksi kalastusvälinejätteen keräysasteeksi 10 %. Direktiivin artiklan 15 mukaisesti komissio voi esittää lainsäädäntöehdotuksia tämä keräysastetavoitteen säätämisestä EU:n tasolla. Keräysastetavoitteen todennäköiseen kasvuun liittyy merkittävää kustannuksia kasvattavaa potentiaalia.

Kustannusarvioista puuttuu myös tavoitteellisuus, sillä tuottajavastuu voidaan järjestää kansallisesti eri tavoin. Maa- ja metsätalousministeriön näkemyksen mukaan HE tulisi tavoitteellisesti tunnistaa tuottajavastuun järjestämisen yhdeksi keskeisemmäksi päämääräksi kustannustehokkuus ja tarkoituksenmukaisuus toimialan koko huomioiden.

Vaikutukset julkiseen talouteen

Maa- ja metsätalousministeriön suomalaisilta kalastusvälinetuottajilta saaman tiedon mukaan HE:ssä esitetyt ratkaisut tuottajavastuu soveltamisesta ja järjestämisestä ovat merkittävästi lisänneet pohdintoja toiminnan lopettamisesta tai siirtämisestä Suomen ulkopuolelle. Riskiä Suomen ulkopuolelle siirtymiselle kasvattaa direktiivin tulkinnanvaraisuus mikä tuottajien näkemysten todennäköisesti johtaa sellaisiin lopputuloksiin, että osa jäsenvaltioista toimeenpanee direktiiviä tuottajaystävällisemmin mahdollistaen yritykselle kevyemmän kulurakenteen.

Tuottajien toiminnan loppuminen tai siirtyminen Suomen ulkopuolelle vaikuttaisi työllisyyteen ja verotulokertymään.

Ympäristövaikutukset

HE on niukka kalastusvälineitä koskevan tuottajavastuun toteuttamisen myönteisten ympäristövaikutusten arvioinnin suhteen. Muualla tässä lausunnossa kuvatuilla perusteluilla, direktiivin kansallisella toimeenpanolla on hyvin vähän merkitystä kalastusvälineiden aiheuttamaan merien roskaantumiseen koska mm. välineitä ei heitetä tarkoituksella mereen ja toisaalta vahingossa mereen joutuneita pyydyksiä ei direktiivin toimeenpano poista. On lisäksi huomattava, että

käytännössä Itämeriin joutuvat verkot vajaassa viikossa limoittuvat, muuttuvat painaviksi, vajoavat usein köysimäiseksi sykkyräksi pohjaan ja sedimentoituvat. Jo limoittuminen itsessään merkittävästi vähentää verkkojen pyytävyyttä johtaen lopulta siihen, että verkkojen pyytävyys käytännössä loppuu. Kaikki kellumattomat vapakalastusvälineet vajoavat pohjaan ja sedimentoituvat.

HE:n sivulla 53 todetaan, että 'Vastaavia tietoja ei ole koottu sisävesistä, mutta Pidä Saaristo Siistinä ry:n satunnaisten sisävesiseurantojen aikana on havaittu kalastusvälineiden aiheuttamaa roskaantumista. Näiden tietojen perusteella esityksessä ehdotetulla muovilla sisältävien kalastusvälineiden tuottajavastuusääntelyllä on mahdollista vähentää roskaantumista ja sitä kautta myös mikromuovipäästöjä Suomen vesialueilla'. On huomattava, että direktiivin kova ydin ei ole mikromuovin vähentämiseen tähtäävät toimet eikä sitä tulisi maa- ja metsätalousministeriön näkemyksen mukaan käyttää perustelunakaan soveltamisalan laajentamiselle sisävesille. Maa- ja metsätalousministeriö haluaa tuoda esille pääministeri Sanna Marinin hallitusohjelmaan sisältyvästä lupauksesta tietopohjaisesta politiikasta. Lupauksen mukaan laadukas lainvalmistelu on keskeistä politiikan uskottavuuden ja legitimitetin näkökulmasta. Hallitus on sitoutunut tietopohjaisen politiikan tekoon sekä systemaattiseen vaikutusarviointiin kaikessa lainvalmistelussa.

HE:ssä esitetyt ratkaisumallit lisäävät maantieliikenteen hiilidioksidipäästöjä, joskin päästöjen lisääntymisen määrän arviointi on vaikeaa. Suomen kokoisessa maassa etäisyydet ovat pitkät ja kalastusvälinejätettä tulee kuljettaa sellaisenaan ja osiin purettuna käytännössä ympäri Suomea.

Perhokalastuksessa on merkittävässä määrin korvattu eräitä luonnonmateriaaleja muovin pohjautuvilla materiaaleilla. Koska vapakalastusvälineiden osalta ei ole selvää, mitkä välineet kuuluvat soveltamisalan piiriin, ei voida arvioida siirrytäänkö takaisin ehkä luonnonvaraisista eläimistä peräisin oleviin materiaaleihin tuottajavastuusta aiheutuvien kustannusten välttämiseksi. Mikäli näin tapahtuisi, voisi tämä luoda epätoivottua painetta mm. uhanalaisiin eläimiin joita koskevan nettikaupan valvominen on haasteellista.

Maa- ja metsätalousministeriö katsoo, että vaikutuksissa tulee arvioida myös vaikutukset ihmisten terveydelle ja turvallisuudelle erityisesti muovien korvaavien elintarvikekontaktimateriaalien sekä kertakäyttöisiin muovituotteisiin kuuluvien juomapakkausten tuotevaatimusten osalta. Elintarvikekontaktimateriaaleja koskeva unionin lainsäädäntö tulee ottaa huomioon sekä korvaavien materiaalien turvallisuuden, mutta erityisesti kierrätysmuovin osalta, jolle on erityissääntelyä unionissa. Uusissa muovien korvaavissa materiaaleissa on havaittu lisäksi tuoteturvallisuuteen liittyviä haasteita, kuten tukehtumisvaara lasten kartonkisissa pilleissä. Ehdotuksessa mainitaan, että "-- kierrossa olevan kierrätysmuovin kasvava osuus voisi jatkossa heikentää materiaalin laatua ja siten laskea hintoja" (s. 59). Laadultaan heikentynyttä kierrätysmateriaalia ei tule käyttää elintarvikekontaktimateriaalin, kuten juomapakkausten raaka-aineena.

Muovin määritelmästä

Kuten HE:n sivulla 54 todetaan, direktiivissä ei ole määritelty raja-arvoa muovin määrälle tuotteissa ja vaikka arvoketjussa raja-arvon käyttö voisikin johtaa haasteellisiin tilanteisiin, raja-arvon käytöllä voisi olla myönteisiä vaikutuksia. Edellä todetun lisäksi, maa- ja metsätalousministeriölle on syntynyt käsitys tuottajien kanssa käytyjen keskustelujen pohjalta, että muovin määritelmä on edelleen epäselvää. Epäselvyys käytännössä estää kalastusvälineitä koskevan tuotekehityksen koska muovittomien tai vähämuovisten/kierrätettävien pyydysten tai välineiden kehittämisen edellytys on muovin määritelmän selkeys. Ekologisten välineiden kehitystyöstä puuttuu kannuste.

Maa- ja metsätalousministeriön haluaa myös tässä yhteydessä tuoda esille direktiivin johdantolauseen 11. Johdantolauseen seurauksena 100 prosenttisesti täysin metalliset kalastusvälineet, kuten esimerkiksi eräät lusikka- tai painouistimet, kun ne on päällystetty lakalla, katsotaan muovina sisältäväksi kalastusvälineeksi tai johtaa vähintäänkin tulkintaongelmiin. Tätä ei voida pitää tarkoituksenmukaisena direktiivin tavoitteiden ja toimeenpanon näkökulmasta.

Asetuksella säädettävä kansallinen keräystavoiteaste

HE:ssä esitetään kansalliseksi kalastusvälinejätteen keräysastetavoitteeksi 10 % markkinoille saatettujen kalastusvälineiden kokonaispainosta. Tästä säädettäisiin lain nojalla annettavalla asetuksella. Vuosittain markkinoille saatettujen kalastusvälineiden kokonaispainosta ei ole tarkkaa luotettavaa tietoa. Ympäristöministeriön toimeksiannosta konsultti on arvioinut vuosittain markkinoille saatetuksi määräksi noin 8 miljoonaa kiloa.

Kansallisesti asetettu keräysaste 10 % tarkoittaa käytännössä sitä, että kaikkien kalastusvälineiden tulisi kiertää 10 vuodessa eli uusiutua olivat kalastusvälineet muuttuneet jätteeksi tai ei. Tätä ei voida pitää kovin resurssitehokkaana tai uusiutumattomien luonnonvarojen kestävässä käytössä. Kalastusvälineistä osa on kuitenkin sellaisia, etteivät ne muutu kalastusvälinejätteeksi kulumisen tai muun syyn takia kymmenissäkään vuosissa. Kaikkia kalastusvälineitä ei käytetä edes vuosittain tai niitä käytetään satunnaisesti. Kalastusvälineitä käyttöön vaikuttaa lisäksi mm. kalakantojen tila ja jopa yksittäisten kalakantojen vuosiluokkien vahvuus. Lisäksi luonnonolosuhteet vaikuttavat eräiden pyydysten ja välineiden käyttöön.

Osa kalastusvälineistä vanhenee eikä niitä heitetä jätteenäkään pois. Kalastusvälineet kehittyvät myös teknisesti eikä teknisesti vanhentuneitakaan välineitä heitetä pois.

Maa- ja metsätalousministeriön arvion mukaan on epätodennäköistä, että kansallista tavoitetta 10 % tullaan saavuttamaan edes pitkällä aikavälillä, mikäli HE toteutuisi sellaisenaan. Tämä luo merkittävää epävarmuutta tuottajille koska 10 % tavoitteen saavuttaminen saattaa merkitä huomattavaa kalastusvälinejätteen keräysastetavoitteen nostamista EU:n tasolla perustuen direktiivin artiklaan 15. Sen mukaan komission tulee tekemään raportin Euroopan parlamentille ja neuvostolle, jossa komissio todennäköisesti arvioi mm. jäsenmaiden keräysasteiden saavuttamisen onnistumista.

Maa- ja metsätalousministeriön mukaan tulisi panostaa pyydysten kierrätykseen eikä edellä kuvattujen tarpeettomien mutta käyttökelpoisten pyydysten käsittelyyn jätteenä. Osa tuottajista tekee jo tätä. Maa- ja metsätalousministeriön käsityksen mukaan tuottajille HE:n toteuttamisesta aiheutuvat kustannukset tarkoittaisivat sitä, ettei tuottajilla olisi samanlaisia taloudellisia edellytyksiä käyttökelpoisten välineiden kierrätykseen esim. hyväntekeväisyystoimintana ja sitä kautta luontoliikuntaharrastusta edistävänä toimintana.

Maa- ja metsätalousministeriö toteaa myöskin, että jo nyt eräitä välineitä kuten rikkoutuneita jigejä kierrätetään ja rikkoutuneista jigeistä tehdään uusia jigejä. Kierrätysjigit ja niissä oleva materiaalia lasketaan kahteen kertaan markkinoille saatetuksi muovina sisältäväksi kalastusvälineeksi ja toisaalta ne aiheuttavat tuottajille kahdesti liikevaihtoa, mikä voi nostaa yksittäisen tuottajan tuottajayhteisömaksuja.

4.1.7 Pakkauksen tuottajan määritelmään liittyvät muutokset

Maa- ja metsätalousministeriö pitää hyvänä esityksen pyrkimyksen rajata tuottajavastuullisten määrää muuttamalla pakkausten tuottajan määritelmää niin sanottujen palvelupakkausten osalta. Näkemyksemme mukaan nykyinen esityksen mukainen palvelupakkauksia koskeva määritelmä ei kuitenkaan ole riittävä. Määritelmä tulisi laajentaa vähintään vastaamaan Ruotsin lainsäädännön mukaista määritelmää, jossa palvelupakkauksella tarkoitetaan myyntipaikalla täytettäviä pakkauksia tai maa- ja puutarhataloudesta peräisin olevien käsittelemättömien maataloustuotteiden pakkauksia (serviceförpackning genom att den fylls vid försäljningstillfället eller används för obearbetade produkter från jordbruk eller trädgårdsnäring). Maa- ja metsätalousministeriö pitää hyvänä myös aikomusta vähentää pienille tuottajaryhityksille aiheutuvaa hallinnollista taakkaa säätämällä niille lain nojalla annettavassa asetuksessa kevennetyt rekisteröinti- ja raportointivelvollisuudet.

Maa- ja metsätalousministeriö haluaa lisäksi muistuttaa hallitusohjelman kirjauksesta, jonka mukaan maatalousyrittäjille ei saa lainsäädännöllisin toimin aiheuttaa lisäkustannuksia ilman kompensatiota.

5 vuoden siirtymäaika kalastusvälinejätteen kuljettamiselle kalasatamista

HE:ssä esitetään 5 vuoden siirtymäaika ja tuottajavastuullista kalastusvälinejätettä tulisi kuljettaa satamista vuodesta 2029 alkaen. Direktiivi ei kuitenkaan mahdollista tällaista siirtymäaika. Vaikka lähtökohtaisesti riittävän pitkät siirtymäajat ovat kannatettavia, maa- ja metsätalousministeriön näkemyksen mukaan edellä kuvattuun siirtymäaikaan liittyy riskejä ja Euroopan komissio voi reagoida kielteisesti ehdotettuun siirtymäaikaan. Lisäksi on todennäköistä, ettei ilman erillisiä toimenpiteitä satamissa, varastoissa tms. oleva historiallinen kalastusvälinejäte siirry asianmukaiseen jätteenkäsittelyyn

Muut yhteiskunnalliset vaikutukset

Vaikutukset vapaa-ajankalastuksen

Suomalainen vapaa-ajankalastus on eri muodoissaan yksi luontoliikunnan muoto, joka on säilyttänyt paikkansa yhteiskunnallisista muutoksista tai megatrendeissa kuten kaupungistumisessa tai erilaisten uusien harrastusten leviämisen rinnalla. Korona-aikana vapaa-ajankalastajien määrä on kasvanut entisestään. Kalastus ja kalat ovat usein lasten ensimmäisten vesiluontokokemusten joukossa. Kalastus on sekä perheiden että ystävien yhteinen harrastus.

Tuottajavastuun ulottaminen vapakalastukseen tarkoittaisi käytännössä vapakalastuksen leimaamista roskaavaksi kalastusmuodoksi ja sellaiseksi kalastustavaksi, josta syntyy merkittäviä määriä kalastusvälinejätettä, jolla on merkittäviä ympäristövaikutuksia. Tätä tukevaa luotettavaa, tutkittua tieteellistä tietoa ei Suomessa ole, mutta erittäin satunnaisia yksittäisiä luonnosta löytyviä kalastusvälineiden osia lukuun ottamatta, mikään ei tue edellä mainitun leimaamisen todenmukaisuutta tai oikeudenmukaisuutta.

Toisaalta vapakalastusvälineiden tuottajat leimautuisivat sellaisten harrastusvälineiden tuottajiksi jotka aiheuttavat roskaantumista. Vaikka direktiivi ei suoraan koske toimialan rahoitusta, on tässä yhtymäkohtia kestävään rahoitukseen.

Vaikutukset kaupallisiin kalastajiin

Esitykseen sisältyvien ehdotusten vaikutuksia eräisiin kalatalouden elinkeinoharjoittajiin (kaupalliset kalastajat ja kalastusväline tuottajat) ei käsitellä esityksessä riittävästi, vaikka näihin kohdistuvat ehdotetut uudet velvollisuudet tosiasiallisesti vaikuttaisivat heikentävästi ja tavoitteisiin nähden tarpeettoman paljon tuottajien mahdollisuutta harjoittaa ja jatkaa elinkeinoaan. Käytännössä kaupallisten kalastajien toimintaedellytyksiä heikennettäisiin monin tavoin siinä määrin, että osa kalastajista hyvin todennäköisesti lopettaisi toimintansa kokonaan, sillä osaa kaupallisista kalastajista kohdeltaisiin laissa tarkoitettuina tuottajina. Esitetty kalastusvälinejätteen keräysjärjestelmä erityisesti kiinteine jätteenkeräyspisteineen tarkoittaisi kestäättömiä kustannuksia. Kustannusten merkittävä nousu loisi painetta nostaa kalan hintaa mikä ei ole käytännössä mahdollista.

Maa- ja metsätalousministeriön suurilta ja pieniltä tuottajilta saaman tiedon mukaan erityisesti suunniteltu kalastusvälinejätteen kiinteisiin keräyspisteisiin pitkälle perustuva keräysjärjestelmä pakottaisi kustannusten kasvun myötä tuottajia lopettamaan toimintansa tai ainakin pyydysvälineiden osalta. Tämä vaikeuttaisi pyydysten saamista ja/tai nostaisi pyydysten hinnan liian korkeaksi.

Pyydysten saatavuuden heikkeneminen/ hinnan nousu vaikeuttaisi tuoreen kalan saatavuutta, millä on suuri merkitys paikallisesti myös kalanjalostukselle ja vähittäismyymälöille. Kala on terveellistä

lähiruokaa, sillä on kasvava kysyntä jota ei pystytä tyydyttämään. Tuoreen kalan saatavuuden heikkeneminen vaikeuttaisi ravintosuosittelujen noudattamista joiden tavoitteena on kalan kulutuksen lisääminen. HE:ssä ehdotettuja toimenpiteitä ei voida pitää pääministeri Sanna Marinin hallitusohjelmaan sisältyvän kotimaisen kalan edistämishjelman mukaisina, sille toimenpiteet vaikeuttaisivat edistämishjelman toteuttamista.

Ammattimaisen kalastuksen väheneminen ja pyydysten saatavuusongelmat vaikuttaisi merkittävästi huoltovarmuuteen. Tarpeen vaatiessa pyydyksiä ei olisi saatavilla riittävästi. Ammattikalastajien luopuessa toiminnastaan heidän mukanaan häviäisi ammattitaitoa, jota ei voida tarpeenkaan vaatiessa korvata nopeasti.

Ammattikalastajien määrän väheneminen ja vapaa-ajankalastuksen väheneminen vaikuttaisivat kalastusvälinekaupan lisäksi myös vene- ja moottorikauppaan, suomalaiseen veneteollisuuteen kotimaan markkinoihin ja muuhun suoraan ja epäsuorasti liittyvään toimialaan. Yleisellä eurooppalaisella tasolla yhden ammattikalastajan on katsottu työllistävän useampia henkilöitä maissa kalastukseen suoraan tai epäsuorasti liittyvien toimialojen parissa.

Vaikutukset vapakalastusvälinetuottajiin

HE:ssä esitytettujen veloitteiden hoitaminen merkitsisi vapakalastusvälineiden hintojen nousua ja todennäköisesti vaikuttaisi tuotteiden saatavuuden heikentymistä. Maa- ja metsätalousministeriön tuottajilta saamien arvioiden mukaan tuottajavastuun hoitamisesta aiheutuva kustannusten kasvu tullaan siirtämään tuotteiden hintoihin kuten HE:ssä arvioidaankin.

Suomalaiseen kalastusvälinekulttuuriin on aina kuulunut paikallinen, maakuntiin sijoittunut pienimuotoinen kalastusvälineiden (uistimet, pilkit, vaaput, perhot jne.) tuotanto ja valmistus. Näiden valmistajien mahdollisuuksia jatkaa toimintaansa kasvavien kustannusten myötä on vaikea arvioida, mutta ei voida sulkea pois mahdollisuutta, että osa valmistajista ei jatkaisi enää toimintaansa. Maakunnista aloitettu pienimuotoinen toiminta on historian valossa johtanut mittakaavaltaan merkittäväänkin kansainväliseen välineiden valmistukseen ja kauppaan.

Saamelaiskäräjiltä saadun näkemyksen mukaan saamelaiset tuovat pyydyksiä tai pyydysten osia mm. Norjasta ja valmistavat niitä omaan käyttöön ja mahdollisesti myyntiin. Maa- ja metsätalousministeriön käsityksen mukaan saamelaiset myös valmistavat esimerkiksi perhoja myyntiin. HE:ssä ei ole tunnistettu saamelaisia mahdollisina tuottajina eikä tuottajavastuun mahdollisen soveltamisen vaikutuksia mm. luontaiselinkeinoimintaan ja sellaisten elinkeinojen harjoittajiin toimintaedellytyksiin.

Kalastusta koskevat ohjelmat tai strategiat

HE:ssä ei ole esitetty vaikutusarviota tuottajavastuun toteuttamisesta ehdotetussa muodossa erilaisiin kalastusta koskeviin EU-tason ohjelmiin tai strategioihin eikä myöskään vastaaviin kansallisiin strategioihin, ohjelmiin tai periaatepäätöksiin. Esimerkinomaisesti voidaan todeta, että tuoreen kalan saatavuuden heikkeneminen ja ammattikalastajien määrän väheneminen vaikuttaisi suoraan kotimaisen kalan edistämishojelman onnistuneen toteuttamisen todennäköisyyteen sitä heikentäen. Tuottajavastuu toteuttaminen ehdotetussa muodossa vaikeuttaisi esimerkiksi vapaa-ajankalastusta koskevien strategioiden toteuttamista.

Sosiaalinen ulottuvuus

Vuonna 2020 Kelan mukaan vajaa 300 000 kotitaloutta sai perustoimeentulotukea ja tuki koski hiukan yli 400 000 ihmistä. Alle 18 vuotiaita tukea saavia oli hiukan yli 100 000 henkilöä. Noin joka seitsemäs suomalainen lapsi (noin 120 000 lasta) elää köyhyydessä.

Suomen väestöstä ulkomaalaistaustaisia on noin 440 000 tuhatta eli noin 8 prosenttia Suomen väestöstä. Lasten osuus on erityisen suuri pakolaistaustaisissa ryhmissä.

Maa- ja metsätalousministeriön hyväntekeväisyysjärjestöiltä (esimerkiksi Icehearts) saaman tiedon mukaan urheiluvälineiden lisäksi olisi tunnistettua tarvetta kalastusvälineille. Nuorille, mukaan lukien toiminnan piirissä oleville maahanmuuttajataustaisille nuorille, opetetaan kalastusta osana luontoharrastuksia.

Kun erityisesti maksuttomat yleiskalastusoikeudet edistävät myös lasten ja nuorten mahdollisuuksia harrastaa kalastusta, voi vapakalastusvälineiden hinnan nousu heikentää mahdollisuuksia jatkaa kalastusharrastusta, aloittaa kalastuksen harrastaminen tai edistää harrastustoimintaa. Tuottajille tuottajavastuun myötä tulevat uudet lakisääteiset velvoitteet lisäävät tuottajien kustannuksia siten, että heille on vähemmän mahdollisuuksia ja haluja resursoida hyväntekeväisyystyötä.

Koska kalastus on myös perheiden yhteinen harrastus, voi vapakalastusvälineiden hintojen nousu vaikuttaa kokonaisten perheiden harrastusmahdollisuuksiin.

Maa- ja metsätalousministeriö katsoo, että erityisesti vapakalastuksen osalta tuottajavastuun sijaan vapakalastusvälinetuottajilta tulisi edellyttää keskitettyjä toimia vastuullisen kalastuksen kehittämiseen ja edistämiseen yhdessä alan muiden toimijoiden kuten järjestöjen kanssa. Tällaisesta on jo olemassa hyviä kokemuksia ja niitä voidaan laajentaa. Lisäksi ministeriön tietoon on tullut, että eräät pienimuotoiset tuottajat tekevät jokseenkin näkymätöntä hyväntekeväisyystyötä mikä kertoo toimialan sisällä olevasta potentiaalista hyväntekeväisyystyöhön.

Köydet

HE:n sivulla 91 esitetään köysien olevan sellaisia kalastusvälineitä, jotka katsotaan direktiivin soveltamisalan piiriin kuuluvaksi. Maa- ja metsätalousministeriön näkemyksen mukaan on kuitenkin

epäselvää, millaiset köydet katsotaan automaattisesti kuuluvaksi kansallisen soveltamisalan piiriin. Samoja köysiä tuodaan maahan, myydään, valmistetaan jne. eri tarkoitukseen eikä köysien maahantuojalla tai valmistajalla ole aina käsitystä siitä mihin köysiä lopulta käytetään ('pyykkinaru vai mökkiveneen ankkuriköysi'). Esityksestä ei käy ilmi, milloin köysien valmistaja tai maahantuoja katsotaan sellaiseksi tuottajaksi, johon sovellettaisiin tuottajavastuuta.

Maa- ja metsätalousministeriön näkemyksen mukaan köysiä käytetään laajalti kauppalaivastossa, merivoimissa ja rajavartiolaitoksen veneissä ja aluksissa sekä vapaa-ajan veneilyssä muussa kuin kalastustarkoituksessa. Satamissa käy myös muiden maiden kauppa-aluksia. Näissä usein käytetyn köydet ovat mm. paksuja ja tilavuudeltaan suuria ja niiden vaatimat jätteasiat suuria. Mikäli näiden köysien maahantuojaan tai valmistajiin ei sovelleta laajennettua tuottajavastuuta ja niitä voidaan kuitenkin palauttaa suunniteltuihin kalastusvälinejätteenkäsittelylaitoksiin kalastussatamissa, voivat ne muodostaa merkittävän lisäkustannuserän tuottajayhteisölle.

Maa- ja metsätalousministeriön näkemyksen mukaan HE:tä tulisi selkeyttää ja täydentää köysien osalta mitä tulee mm. köysiä koskevaan taustatietoon, rajauksiin ja soveltamisalaan sekä vaikutuksiin.

Luku 5 (Muut toteuttamisvaihtoehdot)

Voitte kirjoittaa kommenttine alla olevaan tekstikenttään

Maa- ja metsätalousministeriö toteaa lyhyesti, ettei tuottajavastuun toteuttamisen vaihtoehtojen tarkastellulle ole valmistelun aikana varattu riittävästi aikaa aidosti erilaisten vaihtoehtojen ja ratkaisumallien laadukkaalle pohdiskelulle.

HE:n sivulla 73 tuodaan esille muiden EU:n jäsenvaltioiden suunnittelemissa toimissa tai toteuttamissa toimissa. Kalastusvälineiden osalta maa- ja metsätalousministeriön toteaa, että jäsenvaltioiden välillä on huomattavia kalastuksellisia, kulttuurisia, maantieteellisiä ym. muita relevantteja eroja, mikä tekee jäsenvaltioiden vertailun monessa suhteessa haastavaksi. Ministeriön käsityksen mukaan moni jäsenvaltio sekä esimerkiksi Norja (ETA maa) ei ole edennyt kovin pitkälle direktiivin ja sen kalastusvälineitä koskevan osan kansallisen toimeenpanon kohdalla.

Kalastusvälineiden kauppaa käydään globaalisti ja EU:n jäsenvaltioiden välillä. Direktiivi on osittain epäselvä ja tulkinnanvarainen ja jäsenvaltioilla on käytännössä huomattava harkintavalta direktiivin toimeenpanon suhteen. Maa- ja metsätalousministeriö painottaa kalastusvälinetuottajien toimintaedellytysten säilyttämistä ja edistämistä direktiivin kansallisessa toimeenpanossa.

Luku 8 (Lakia alemman asteinen sääntely)

Voitte kirjoittaa kommenttinne alla olevaan tekstikenttään

HE:n 8 luvussa todetaan, että jätelain 15 § 3:n momentin nojalla annettaisiin yksityiskohtaiset säännökset muovien sisältävien kalastusvälineiden erilliskeräysvelvollisuudesta. Kalastusvälineitä koskevaan erilliskeräysvelvoitteeseen viitataan myös muualla HE:ssä, mutta esityksestä ei kuitenkaan selviä yksiselitteisesti, mitä muovien sisältävillä kalastusvälineillä tässä yhteydessä tarkemmin tarkoitetaan. Maa- ja metsätalousministeriön, että HE:stä tulisi käydä tarkemmin ilmi erilliskeräysverkoston piiriin suunnitellut muovien sisältävät kalastusvälineet. Esityksen vaikutusten merkityksellisyyttä on muutoin erittäin haasteellista arvioida.

Luku 12 (Suhde perustuslakiin ja säätämisyjärjestys)

Voitte kirjoittaa kommenttinne alla olevaan tekstikenttään

-

Jätelain muutosehdotus

6 § (Muut määritelmät) + pykäläkohtaiset perustelut

6 § kohta 32

Jätelain 15 § 3:n momentin nojalla annettaisiin yksityiskohtaiset säännökset muovien sisältävien kalastusvälineiden erilliskeräysvelvollisuudesta. HE:stä ei kuitenkaan selviä yksiselitteisesti ne muovien sisältävät kalastusvälineet joita erilliskeräysvelvoite koskisi. Maa- ja metsätalousministeriön näkemyksen mukaan HE:n tulisi kuitenkin tarkemmin yksilöidä erilliskeräysverkoston piiriin suunnitellut muovien sisältävät kalastusvälineet ja katsoo, että kalastusvälineen määritelmässä tulisi pidättäytyä direktiivin määritelmässä eikä kansallisesti laajentaa määritelmän kattavuutta. Ehdotettu kalastusvälineen määritelmä on lisäksi epäselvä eikä ole varmuutta siitä mitkä kalastuksessa käytetyt välineet katsotaan kalastusvälineeksi. Esimerkiksi katsotaanko kalastuksessa käytetty vene, kahluusaappaat, jääkaira, verkon uittolaite jne. kalastusvälineeksi. On lisäksi huomattava, että suuri osa vapaa-ajankalastajista ei käytä elektroniikkaa kalastuksessa, ellei sellaiseksi katsota esimerkiksi puhelinta.

6 § kohta 33.

Kalastusvälinejätteen osalta tulisi pidättäytyä direktiivin määritelmässä. Ehdotettu määritelmä on liian avoin eikä mahdollista tuottajille HE:n oikeusvaikutusten arviointia. Maa- ja metsätalousministeriö kiinnittää huomiota kohdan viittaukseen koskien köysiä ja aikaisemmin tässä lausunnossa esille tuotuihin huomioihin koskien köysiä. Osa esimerkiksi purjehduksessa käytettävistä köysistä on erikoisköysiä joita ei lähtökohtaisesti osteta hintansa tai ominaisuuksiensa takia kalastuksessa käytettäväksi. Ministeriön näkemyksen mukaan HE:ssä ei ole riittävästi arvioitu esityksen köysiä koskevia kohtia. Köysien tuottajilla ei ole mahdollista arvioida esityksen oikeusvaikutuksia omaan yritykseensä. Lisäksi kohdassa puhutaan ongista ('onkia'). On epäselvää, tarkoitetaanko tällä onkea kokonaisuutena, jossa on vapa, siima, koho ja paino vai edellä mainittuja yksittäisiä osia joista jokin voi olla muovien tai pitää sisällään muovien.

24 a § (Markkinavalvonta) + pykäläkohtaiset perustelut

-

25 § (Muut valvontaviranomaiset) + pykäläkohtaiset perustelut

-

46 § (Tuottajan vastuu jätehuollosta ja sen kustannuksista) + pykäläkohtaiset perustelut

-

47 a § (Tuottajan kustannusvastuu tietyistä kuntien toteuttamista jätehuolto- ja siivoustoimista) + pykäläkohtaiset perustelut

-

47 b § (Kustannusvastuun piiriin kuuluvat alueet) + pykäläkohtaiset perustelut

-

47 c § (Kustannusvastuun toteuttamiseksi tarvittavien tuoteryhmäkohtaisten korvausten määrittäminen) + pykäläkohtaiset perustelut

-

47 d § (Tuoteryhmäkohtaisten korvausten maksaminen kunnille) + pykäläkohtaiset perustelut

-

47 e § (Tuoteryhmäkohtaisten korvausten tarkistaminen) + pykäläkohtaiset perustelut

-

47 f § (Kustannusvastuun jakaminen samaa tuoteryhmää edustavien eri tuottajayhteisöjen sekä tuottajien kesken) + pykäläkohtaiset perustelut

-

48 § (Tuottajavastuun piiriin kuuluvat tuotteet ja tuottajat) + pykäläkohtaiset perustelut

Maa- ja metsätalousministeriö katsoo aikaisemmin esitetyillä perusteilla, että pykälän 1 momentin 11 kohdan kalastusvälineitä tulisi rajata koskemaan kaupallisten kalastajien merialueella käyttämiä pyydyksiä. Lisäksi tarkoituksenmukaiseen kohtaan HE tulisi tehdä lisäys siitä, että käyttäjä on rekisteröity merialueen kaupallinen kalastaja.

Maa- ja metsätalousministeriö yhtyy alustavasti pykälässä esitettyyn tuottajan rajaukseen, jossa tuottajaksi katsotaan tuotteen valmistaja ja maahantuojia.

Maa- ja metsätalousministeriön ei jaa sivulla 90 pykäläkohtaisissa perusteluissa esitettyä näkemystä siitä, että kalastusvälineitä ei ole mahdollista erottaa käytetyn vesialueen mukaan. Ministeriön näkemys on tältä osin tuotu esille aikaisemmin tässä lausunnossa. Direktiivin mahdollistamaan ammattikalastajapoikkeukseen ja pienimuotoisen tuottajan poikkeuksen osalta tarvitaan lisäselvennystä.

49 § (Käytöstä poistettavien tuotteiden vastaanotto ja kuljetus) + pykäläkohtaiset perustelut

Maa- ja metsätalousministeriö katsoo, ettei seisoville pyydyksille tule säätää aikaisemmin kuvatuilla perusteluilla erilliskeräyspakkoa satamissa jo senkin vuoksi, että se olisi kallis ja tehoton johtaen myös pyydyskaupan tyrehtymiseen ja mahdolliseen loppumiseen kerrannaisvaikutuksineen.

Maa- ja metsätalousministeriön näkemyksen mukaan ehdotettu kolmijako (seisovat pyydykset ml. troolit jne., heittokalastus ja vesiviljelyvälineet) heijastanee tuottajien näkemystä, mikäli HE sellaisenaan toteutuisi. Kalastusvälineen käsite on epäselvä lukuisissa kohdissa HE:tä ja esimerkiksi seisovien pyydysten kohdalla puhutaan kohoista. Tarkoittaako tämä perinteistä 'mehukattikohoa' jota voi käyttää kalastusasetuksen 7 § mukaan vesiliikenne alueen ulkopuolella vai saman kohdan edellyttämää kohoilla varustettua lippua salkoineen. Eräiden pintaverkkojen yläpaulassa käytetään myös kohoja. Myös tässä kohdassa mainitaan köydet epämääräisesti.

Pykälässä esitetään määritelmän mukaisten kalastusvälineiden jakoa kolmeen ja sen mukaisia velvoitteita tuottajille.

Maa- ja metsätalousministeriön jakaa HE:ssä esitetyn näkemyksen, että vesiviljelyvälineiden välinen kauppa, huolto jne. on käytännössä vesiviljelijän ja siinä käytettyjen soveltamisalaan kuuluvien välineiden myyjän välistä toimintaa. (Business to Business, BtoB). Ministeriö toteaa, että myös kaupallisessa kalastuksessa kaupalliset kalastajat valmistavat pyydyksiä toisilleen. Tällaisen toiminnan mittakaavasta ei ole luotettavaa arviota, se todennäköisesti myös vaihtelee vuosittain, mutta arvioiden mukaan verkkokalastuksessa noin kolmasosa kalastajista saattaisi harjoittaa tällaista toimintaa. Vastaava BtoB tapahtuu myös troolivälineiden kohdalla. BtoB toimintaan sovellettavia sääntöjä tai niiden poikkeuksia tulisi soveltaa kaikkiin määritelmän mukaisiin kalastusvälineisiin.

51 § (Tuottajan tiedotus- ja neuvontavelvollisuus) + pykäläkohtaiset perustelut

-

53 a § (Tuottajan omavalvonta) + pykäläkohtaiset perustelut

-

62 § (Tuottajayhteisöön liittyminen) + pykäläkohtaiset perustelut

-

66 a § (Tuottajan tai muun toimijan valtuutettu edustaja) + pykäläkohtaiset perustelut

-

69 § (Juomapakkausten palautusjärjestelmän ylläpitäjän velvollisuudet) + pykäläkohtaiset perustelut

-

128 § (Tuottajavastuuta koskevan rikkomuksen tai laiminlyönnin oikaiseminen) + pykäläkohtaiset perustelut

-

Voimaantulo- ja siirtymäsäännökset + niiden perustelut

-

Merenkulun ympäristönsuojelulain muutosehdotus

3 § (Jätteiden vastaanottojärjestelyt satamassa) + pykäläkohtaiset perustelut

Maa- ja metsätalousministeriö on aikaisemmin tässä yhteydessä esittänyt kantansa ehdotettuun kalastusvälinejätteen keräysjärjestelmään, mutta tuo tässä yhteydessä esille seuraavat seikat. Merenkulun ympäristönsuojelulain 3 § muutoksen ja itse pykälän sananmuoto on erikoinen. Sataman saalismäärä ei käytännössä voi olla vaan satamaan puretaan mm. kalaa ja kalajalosteita. Ministeriö olettaa kyse olisi sellaisista satamista joihin puretaan 5000 kg tai enemmän vuosittain. Myöskään saalis ei tässä yhteydessä ole yksiselitteinen ja sen voi tulkita tarkoittavan tuoretta kalaa, perattua kalaa, kalajalosteita jne. Lisäksi on tulkinnanvaraista, tarkoitetaanko muutoksen yhteydessä myös muiden kuin Suomenlipun alla purjehtivien alusten purkamia saalismääriä riippumatta siitä onko saalis tuoretta, jalostettua tms. tai sellaisia saaliita jotka on mahdollisesti kalastettu kokonaan tai osittain Suomen vesien ulkopuolella.

Satamiin puretut saalismäärät vaihtelevat vuosittain. Osa satamista 5000 kg määrä vaihtelee vuosittain ja esityksestä on epäselvää, lasketaanko puretut määrät yhden vai useamman vuoden keskiarvona. Jos raja lasketaan yhden vuoden perusteella, on sellaisia satamia jotka eivät vuoden alussa voi tietää, puretaanko ko. satamaan tulevan vuoden kuluessa enemmän vai vähemmän kuin tuo 5000 kg.

Voimaantulosäännös + sen perustelut

-

Muita esitykseen liittyviä asioita

Voitte kirjoittaa kommenttinne alla olevaan tekstikenttään

HE:ssä käytetyt termit tai määritelmät

Maa- ja metsätalousministeriön haluaa tuoda esille sen, että HE:ssä käytetty terminologia ei ole kaikilta osin selvää tai ajantasaista. Esimerkiksi kalastuslainsäädäntö ei tunnista termiä ammattikalastaja. Kalastuslaissa ja –asetuksessa on määritelty kaupallinen kalastaja. Kaupalliset kalastajat on jaettu kahteen ryhmään eikä ole selvää koskeeko termi ammattikalastaja molempia kaupallisen kalastuksen ryhmiä. Lisäksi useat yksittäiset termit kuten esimerkiksi vapakalastus, uistin, onki jne. ovat moniselitteisiä eikä niitä ole määritelty muuallakaan lainsäädännössä. Toisaalta kalastuslain 4 pykälässä on määritelty viehe joka kattaa esimerkiksi perhot, uistimet jne. HE:ssä käytetty terminologia vaikeuttaa HE:n oikeusvaikutusten arviointia.

Lehtinen Heikki
Maa- ja metsätalousministeriö